

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/l. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste pošiljatve. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 1.50 Din. Članstvo „Pov. UJU—Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 2.50 od petih vrst. Inseratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Beseda o društvenih odborih

(Predsednikom in odbornikom okrajnih učiteljskih društev.)

V nekaterih naših društvih opazujemo nezdrav pojav.

Zdi se, kakor bi ne imela več odborov. Odbori obstajajo sicer točno po pravilih, imajo predpisano število članov, volijo se redno vsako leto, toda obstojajo le — na papirju. To se pravi: v poslovanje društva se ne vmešujejo, ne zanimajo se za stanje društva, da, včasih poediniki odborniki niti ne vedo, da imajo tako in tako čast.

Kako pa je mogoče, da društva vzlic temu poslujejo, da kolikor toliko redno zborujejo in še vedno žive? Največ po zaslugi društvenih predsednikov! Kjer ni odborovih sej, kjer odborniki komaj še vedo, da so funkcionarji, dasi vse poslovno leto ne napravijo najmanjšega koraka kot taki, tam je predsednik, ki drži s svojo roko vse društveno življenje kvišku. On je duša, na njegovih ramenih sloni vse organizacijsko delo, on je žrtev svojega odbora in društvenih članov. Kakšnega plačila je čisto deležen za to, vemo vsi. Če se mu že ne očiha častiželjnost, mora pa vendar nositi odij vselej, kadar biča nedostajanje stanovske zavesti, kadar poziva k zborovanjem, k disciplini in k onim malim žrtvam, ki jih imenujemo stanovski davek.

Mož, ki ne išče sebe, ki izgubi mnogo, katero uro za skupne zadeve učiteljstva, ki se bori za druge v prvih vrstah, tak mož mora pogosto z vsem samozatajevanjem uživati žalitve, očitke in sumničnja kot plačilo. Le zavest, da vsega tega ni zaslužil, ga bodri, da vztraja na svojem mestu ter se bori za nezmanjšano vneto za dobrobit, za pravice vsega stanu.

Čim delavnejši je društveni predsednik, čim bolj nastopa za utrjenje organizacije, čim krepkeje zastavlja vso svojo osebnost, da obdrži stan svoje postojanke in dosežene pravice, tem gostejše letijo puščice nanj. Treba je velike vere v dobro stvar, da se z nevoljo ne obrne od svojega nevhvaležnega dela, od katerega nima čisto niti tihega zaslužnja.

Naši odbori se morajo zavedati, da so dolžni stati za društvenim predsednikom. Ni prav, če ga puste, da nosi vse breme odgovornosti sam, ni prav, če ga ne podpirajo v tekočih društvenih poslih. Za dvig stanovske zavesti morajo v društvih po svojih močeh prispevati vsi odborniki. Vsi morajo poznati, ali je društvo trdno ali slabotno, ali je njegovo poslovanje redno, ali organizacija čvrsto živi ali samo vegetira in se bori za obstanek. Le v tem slučaju se bodo mogli zavzeti za njegovo napredovanje, za njegovo ozdravljenje in utrjenje.

Vsak odbornik je po društvi dolžan, da pomaga staviti temeljne kamne naše organizacije. Graditi moramo in posebno tam, kjer je stanovske zavesti malo in premalo. Odborniki naj bodo stebri naše stanovske zgradbe. Le če se bodo sami tega dovolj zavedali, bomo imeli stavbo, ki bo vzdržala tudi ob neurju. Pravice, ki jih ima naš stan, si je moral izbojevati. Če jih bo hotel obdržati, se bo moral upreti, kadar mu jih bodo hoteli okrahati. Tu ne zmore poedinec ničesar, v takem trenutku bo le od trdne organizacije odvisno, ali nas potisnejo z naših postojank nazaj ter nam vzamejo, kar smo s trudom izbojevali v teku dolgih let, ali si ohranimo, kar smo dosegli.

LISTEK.

Rokotvorni pouk v delovni šoli.

(Izdal Alojzij Novak. Naroča se pri ravnateljstvu II. deške meščanske šole v Ljubljani VII. Cena 25 Din.)

»Učiteljski Tovariš« z dne 18. avgusta je v kratki notici opozoril na I. zvezek A. Novakove knjižnice »Rokotvorni pouk v delovni šoli«, ki vsebuje navodila za gnetenje in oblikovanje ter izrezovanje. Ker je to prvi poizkus izdati pri nas tovrstno delo, je vsekakor potrebno in umestno, da si knjižico natančneje ogledamo.

Ze v uvodnih mislih avtor jasno pokaže popolno razumevanje za ročno udejstvovanje v smislu delovne šole, ki smatra ročno delo kot sredstvo za razvoj intelekta, vzgojo volje, vzbujanja ljubezni in spoštovanja do dela ter gojenja ročne spretnosti: »Čeprav je smoter dela ročnost in spretnost, vendar je ročno delo tudi duševno delo, ako vodi roko zamislek in potrpežljivost. — Mladino treba privedi do tega, da bo vzljubila delo.

Lažje in pravičnejše bo tak učence presojal izdelke in umetnine cenil in spo-

Zato utrjujmo sami sebe, utrjujmo organizacijo! Čim več rok, čim več glav se v tem delu strne, tem krepkejši, kompaktnjši, tem borbenejši bomo. Ne puščajte predsednikov osamljenih v borbi za zdrav, krepk razvoj organizacije, ampak pomagajte jim pri delu, ki je največjega pomena za nas vse!

Delo v organizaciji ni parada, kakor je bilo morda včasih, temveč je vsak dan bolj borba za naš obstoj. Kar naredimo v organizaciji, to naredimo za vse učiteljstvo. Tisti pa, ki niso z bojevnikovi v eni črti za pravice stanu in šole, so zajedavci, ki se hranijo iz dela in iz žrtev drugih.

Društveni odborniki morejo mnogo prispevati k razvoju organizacije. Ne le to, društva, ki nimajo delavnih odborov, se ne morejo dobro razvijati. Odborniki nikakor niso brezpomemben privesek v društvih, ampak so činitelji, brez katerih si ni mogoče misliti rednega poslovanja. Tajniško, blagajniško mesto sta v društvu važni. A nič manj važna niso ostala odborniška mesta. V dveh zadevah je redno delo društvenih odborov posebno pomembno: v pripravi društvenega zborovanja in njegovem poteku.

Najboljša naša društva so povečini ona, kjer se društvene zadeve temeljito obravnavajo že v odborovih sejah. Na njih se pregleda, kako je z društvom, na njih se pretresajo organizacijska in stanovska vprašanja. Če so napake, nerednosti, se popravi, če društvo lepo deluje, se dajo nove, koristne pobude vsem. Čim bolj se v odborovih sejah pregleda naše stanje, tem bolj bodo odborniki na jasnem, kje je treba

podpreti predsednika v kočljivih položajih in v neprijetnih, težkih trenutkih.

Nerazumevanje, nepoznanje organizacijskih poslov in zadev od strani odbornikov povzroča predsedniku društva največ neprijetnosti in težkoč. Kolikim oviram bi se lahko izognili, če bi se vsa društvena zborovanja skrbno, podrobno pripravila v odborovih sejah! In koliko mučnih in neljubih prizorov bi bilo prihranjenih predsednikom in članom v društvih! Marsikateri nepotrebn spopad bi izostal — v prilogi društvu in stanu — če bi v odbori pretresali vse, kar ima priti na dnevni red zborovanj.

Zato pa: več vestnosti v odborih, in nato krepka podpora predsedniku, ki je njegov glasnik! Prav posebne važnosti pa je, da se izmed odbornikov določijo poročevalci pri poedinih točkah dnevnega reda zborovanj. Samo tako je mogoče, da se vse obravnava resno in s potrebnim poglobljenjem. Pri tem se predsednik ne le razbremeni, ampak se tudi obvaruje, da se preveč ne izpostavlja, ako bi moral vse stvari obravnnavati sam in bi hotel tudi neodvisno od predsedniškega mesta povedati svoje osebno mnenje o njih.

Predsednik in odbor društva bodita eno v delu in hotenju, da se društva napravijo borbena. Od tega je odvisno, ali se organizacija utrdi in napreduje. V interesu učiteljstva je, da se njegova organizacija čim bolj okrepi, da se naše vrste bolj in bolj strnejo. To moramo, to hočemo doseči. Upamo, da beseda o društvenih odborih ne bo padla na nerodovito skalo.

I. Sl.

Brezplačno stanovanje in kurivo za učiteljstvo.

Po obstoječih zakonitih določbah ima učiteljstvo pravico do brezplačnega stanovanja in kuriva ali do denarne odškodnine za to.

To pravico mu daje člen 33. srbskega zakona o narodnih šolah iz leta 1904, ki je bil z zakonom od 23. julija 1919 razširjen na celo državo v sledečem besedilu: »Stalni učitelji (učiteljice) imajo pravico do brezplačnega stanovanja in kuriva ali do povračila v denarju za to.«

Na teritoriju Srbije se je to tudi izvajalo, na ostalem ozemlju države pa le v nekaterih krajih, kjer so imeli krajevni faktorji smisel za to.

Vkljub temu, da so se politični krogi z obeh strani ravno v tem vprašanju pokazali učiteljstvu zelo nenaklonjene, ni težko zagovarjati resnične potrebe, da preskrbi šolska občina učiteljstvu stanovanje in mu daje tudi potrebno kurivo. Največ pritožb čujete vedno od učiteljstva ravno zaradi stanovanja, prehrane in kuriva in to vzbuja tudi največ pomislekov pri kompetencah in premeščanjih. Na teritoriju Srbije je to že premagano vprašanje.

Tudi pri nas niso krajevni faktorji temu vprašanju tako nenaklonjeni, kakor so politični krogi to povdarjali ob vsakem projektu šolskega zakona in so izražali svojo bojazen, da bo zaradi tega rastele srč ljudstva proti šoli. Brez odpora so krajevni šolski odbori že sedaj radi priznali po novi uredbi upraviteljem kurivo in le redki so oni šolski odbori, pri katerih je bil odpor. Tudi glede stanovanj se sami krajevni faktorji sprijaznujejo z mislijo, da jim bo skrbeti za stanovanja učiteljstvu.

Štoval bo obrtnike, pa si bo znal tudi sam izbrati primeren praktičen poklic. To so osnovni motivi, ki naj vodijo učitelja, ko se poslužuje v novi »šoli samodelavnosti« ročnega dela v svrhu pridobivanja, bistrenja in utrjevanja predstav in pojmov pri celokupnem šolskem delu, ali po starem izraženo: »pri vseh predmetih, ne samo pri rokotvornem pouku« v smislu uradnega učnega načrta.

V prvem delu brošure, kjer podaja avtor navodila za gnetenje, govori o psihološki zvezi vsega šolskega dela z ročnim delom, v širokih obrisih sicer, a vendar jasno in razločno. Ne daje nikakih receptov po razredih in predmetih, kakor jih toliko dobimo po nemških knjigah, a kdor zna le nekoliko sam misliti, mu navodilo popolnoma zadostuje. »Šola mora odpreti resničnemu življenju vrata na stečaj.« To reč ne po predlogah, ne po posnemanju, marveč po lastnem doživetju naj učence izvršuje svoje izdelke. Dovolj gradiva za to nudijo izprehodi, opazovanja na poti v šolo in sploh ob vsaki priložnosti, treba le učence navajati, da znajo gledati in opazovati. V tem smislu nas avtor povede za najmanjšimi učenci ogledati ptičja gnezda, sadeže, kače itd. in daje kratko navodilo za prehod od lažjega k težjemu ter pojasnjuje svoja izvajanja s slikami. Z ozirom na

srednjo in višjo stopnjo opozarja na važnost modeliranja pri zemljepisnem, zgodovinskem, prirodopisnem pouku.

Zlasti za učitelje-začetnike, pa tudi za druge, je važno zelo precizno navodilo glede priprave ilovice, izdelovanja modelirka, ravnarja z izdelki (barvanje, žganje, vlivanje v mavce).

Na koncu navodil o gnetenju in modeliranju opozarja avtor tudi na važnost oblikovanja v pesek, zlasti za zemljepisni pouk.

Drugi del knjige obsega »izrezovanje«. Tudi tu nam pojasnjuje zvezo med to pavnogo ročnega udejstvovanja in ostalimi predmeti ter povdarja, da je to delo učitelju tudi zvest pomočnik pri poglobljanju in kontroli učenčevega resničnega znanja. — Zlasti zanimivo podaja začetni pouk v čitanju v delovni šoli s pomočjo izrezovanja. Pa tudi z ozirom na računstvo, stvarni pouk, zemljepisje in druge predmete se mora izvesti neprisljerna koncentracija dela. (Izrezovanje sadežev, živali, hribov, pokrajinj, šolske sobe, poslopja — v raznih barvah).

Pri izrezovanju je posvečen poseben odlomek ornamentiranju: »Okraske na ročnih delih, pa naj jih napravlja deček ali deklica, morajo sestaviti učenci sami, ne pa jih prerisati ali uporabljati predtiskane

1927, čl. 7. pod f) sledeče: »Do sprejetja šolskega zakona za vso državo, daje krajevni šolski odbor šoli, učiteljstvu in slugi stanovanje in nabavlja kurivo, v kolikor imajo po dosedanjih zakonih učiteljstvo in slugo pravico do stanovanja in kuriva. To naj se takoj sporoči občinskemu odboru in šolskim upraviteljem.«

Določbe sedanjih zakonov v tem pogledu so bile sledeče:

Kranjski deželni šolski zakon št. 25. z dne 14. maja 1898 se glasi v § 5. sledeče:

»Vsak voditelj (vsaka voditeljica) javne ljudske šole ima pravico do najmanj iz 2 sob in iz potrebnih stranskih prostorov obstoječega stanovanja (katero je, ako možno, odkazati v šolskem poslopiju. Kadar se mu takšno stanovanje ne more dati, gre mu stanarina, katero je pri ravnateljih meščanskih in voditeljih občinskih ljudskih šol v Ljubljani odmeriti z 240 gld. in pri voditeljih s 180 gld., zunaj Ljubljane pri ravnateljih meščanskih šol in pri voditeljih občinskih ljudskih šol s 100 gld., pri voditeljih cah pa z 80 gld.

Stalno nameščenim učiteljem na javnih ljudskih šolah v Ljubljani gre ne glede na plačilo vrsto 180 gld., učiteljicam pa 100 gld. stanarine.

Ostali učitelji imajo pravico do prostega stanovanja ali do stanarine samo tedaj, kadar so imeli pravico do tega še pred veljavnostjo zakona z dne 29. septembra 1898. leta dež. zak. št. 23.

Stanarine za učiteljsko osebje na javnih občih ljudskih šolah v Ljubljani plačuje normalnošolski sklad, za učiteljsko osebje zunaj Ljubljane pa jih plačujejo dotične šolske občine. Za stanarine učiteljskega osebja na javnih meščanskih šolah morajo skrbeti dotični šolski okrajji.

Štajerski deželni šolski zakon od 4. februarja 1870 pa določa v čl. 29. sledeče: »Vsak šolski voditelj ima pravico na stanovanje, obstoječe najmanj iz dveh sob s potrebnimi stranskimi prostori, ki mu ga je prirediti, če le mogoče, v šolskem poslopiju. Če se mu ne more takega stanovanja nakazati, mu pripada stanarina, ki jo je odmeriti z najmanj 25% letne plače.« V čl. 30. pa pravi dalje: »Ostalemu učiteljstvu pripada pravica do prostega stanovanja samo v toliko, kolikor so ob uveljavljenju tega zakona že imeli tako stanovanje. Isto velja glede stanarine, če jo uživajo, ki se jim mora priznati, če se jim stanovanje odzame.«

Uredba 361. »Ur. list« od leta 1919, s katero je bilo učiteljstvo takoj ob prevratu enotno razvrščeno, ni spremenila te pravice.

Tej je pa sledil zakon od 23. julija 1919 (»Ur. list« št. 144 od 1919 pod 643), ki je s členom 33. priznal vsemu stalnemu učiteljstvu v državi pravico do brezplačnega stanovanja in kuriva ali do povračila v denarju za to.

To je torej zadnje zakonito določilo glede brezplačnega stanovanja in kuriva, ki je še vedno v veljavi.

Poverjeništvo UJU — Ljubljana je stopilo v stik z Izvršnim odborom in vsemi poverjeništvu UJU v Beogradu, Splitu, Sarajevu in Zagrebu ter kraji, kjer se te zakonite pravice že izvajajo.

Jasno je, da je brezplačno stanovanje in kurivo za učiteljstvo zakonita pravica, ki jo je treba izvesti.

Ivan Dimnik.

vzorci. — Posebno v dekliških šolah bi moralo biti risanje in ročno delo v najtesnejšem stiku.« Za dečke je pa zlasti zato važno, ker sloni vsa umetna obrt na tem temelju. Pokazuje tudi na važnost dobrega okusa. — Slede poučna navodila v sestavljanju ornamentov in v posebnem odstavku o orodju in materialu, ki se rabi pri izrezovanju.

Odstavek o »lepivju« priča, kako si avtor prizadeva podati vsa navodila tako praktično, da tudi začetniku delo ne bo napravljalo težav in mu jemalo poguma.

V splošnem se cela brošura odlikuje zlasti po preprostih in zato tembolj jasnih navodilih, tako, da jo bo res s pridom uporabljal vsakdo, brez vsakih drugih pripomočkov.

Navodila spopolnjujejo slike, ki so prirejane brošuri (22) in tvorijo pravzaprav bistveni del, saj so tako izbrano podane, da dajejo dovolj inicijativne že same po sebi. Zlasti slike iz modeliranja so naravnost plastične. A tudi slike iz izrezovanja nudijo za vse predmete dovolj podlage, da more učitelj snovati z njih pomočjo nove zamisli.

Od vseh poizkusov v Jugoslaviji, izdati tovrstno knjigo, se je sigurno tov. Novaku najbolj obnesel.

A. V.